

ERDŐ PÉTER:

Csak a kegyelem

A 2000-ben – Európából akkor egyedülként – püspökké szentelt Erdő Péter, az esztergom-budapesti főegyházmegye érseke idén mindössze ötvenkét esztendő, s huszonkilencedik évét kezdi a papi hivatásban. Az egyházfő, tudós a Budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémián, majd Rómában a Pápai Laterán Egyetemen végzett. Teológiai és kánonjogi doktorátust, az előbbiből pedig egy második PhD-fokozatot is szerzett. Legfőbb területe az egyházjog, illetve annak története, főbb művei is e témakörben születtek. Munkái (több mint kétszáz tanulmány, közel húsz kötet) megjelentek latin, angol, német, olasz, ukrán, spanyol nyelven; könyveit világszerte terjesztik, Vatikánvárosban éppúgy, mint Buenos Airesben, Párizsban vagy Torinóban.

Igen ám, de „a negyven év diktatúrája mindent megtett azért, hogy megfojtsa a keresztény dialógust, amely Isten és ember között zajlik, és ennek terhét ma is érezzük” – mondta Jelenits István piarista tanár a könyv bemutatóján, majd hozzátette: „Az égetően fontos kérdések tárgyalása helyett ügyetlen, csupán formálisan igaz mondatokat tartalmazó körlevelek jelenhettek meg.” Ennek terhét pedig – egészíthetjük ki – nem csak a keresztény, illetve a

katolikus társadalom érzekelte, érzékeli. A párbeszéd hiányát, egymás megértésének alapvető igényét ugyanis – ideális esetben – a társadalom egésze kell hogy hiányolja, legyen szó bármely két (vagy több) köztünk élő felekezeti, etnikai csoport dialógusáról. Interjúkötetről lévén szó, mintha maga a műfaj is e törekvést húzná alá. Hazánkban azonban – amint azt Jelenits István immár az előszóban írja – még „Keressük a műfaj lehetőségeit”. Annál is inkább, mivel az a bizonyos „kimaradt” négy évtized önmagában indukálja: szinte „előlről” kell kezdeni mindent. Ezért a riporterek, Bartha Szabó József és Jezsó Ákos a legelemibb kérdések sorát vetik föl, hogy aztán az azokra adott őszinte és elgondolkodtató válaszok után korunk – s itt már nem csak a kereszténység – legaktuálisabb társadalmi-politikai kérdéseit boncolgassák.

A riporterek helyesen választották a klasszikus kronologikus építkezést. Erdő Péter komoly tanulságokkal szolgáló válaszokkal, nyíltan és őszintén beszél gyermekeveiről, papi hivatásválasztásáról, a kezdeti, nem mindig könnyű időszakról. De épp ilyen egyenesen – véleményét, esetleges tépelődéseit vállalva – szól arról is, hogyan élte meg „villámgyors karrierét” (a kötet kifejezése), avagy miért éppen az volt új püspökként választott jelmondata: „Kezdetben nem volt más, csak a kegyelem.”

Az életút egyáltalán nem tolató fölfestése – kiderül – szükséges is, hiszen az egyéni meggyőződés, a pedagógusi tapasztalat, az 5-6 beszélt nyelv, a kiterjedt szakírói tevékenység mind-mind szervesen kapcsolódik az érsek munkásságához. Tudni pedig azért hasznos minderről, mert csak ezekkel az információkkal értelmezhetőek a könyv – továbbiak során tárgyalt – témái. Úgy, mint *A bűnös megtérhet, és az igaz ember is elromolhat*, amely a többi közt azt érinti, magán- vagy közügy-e a vallás. Magáért beszélő cím az *Egyház és politika*. Mikor szóljon az egyház „általánosan” a bel- és külpolitikai helyzetéről, illetve mikor napi aktualitások kapcsán? De nem maradtak ki azok a közvéleményt – s szintén nem csak a kereszténységet – érintő kérdéssorok, amelyek arra keresnek választ, *Van-e határa a toleranciának*, avagy milyen közvetlen, közvetett hatása lesz a katolikus egyház szellemi, lelki, szervezeti életére, illetve társadalmi, közösségformáló szerepére Magyarország EU-csatlakozása. Erdő Péter *Csak a kegyelem* című, interjúformában történő elmélkedésének mélysége, aktualitása, az élet szinte minden területét érintő sorai vallástól, intellektuális érdeklődési körtől függetlenül szólnak olvasóihoz.

Gondolatvezetésének egészéből érzékelhető, hogy amikor egy interjúban (másutt) elmondta, „van értelme szeretettel figyelni egymásra”,

azt a lehető legkomolyabban gondolta akkor is, most is.

DUKAY NAGY ÁDÁM

(Válasz Kínó, Budapest, 2003, 173 oldal, 2900 Ft)

JAN ASSMAN:

Mózes, az egyiptomi

A biblikus kultúrákban Egyiptom az „igaztalan vallás” szimbólumává vált. Milyen emlékeztörténeti folyamatok vezettek ehhez a méltánytalan értékeléshez? – kérdezi Jan Assman, aki nemcsak kiváló egyiptológus, de a kulturális emlékezet kutatásának is jelentős képviselője. A választ egy olyan, gyökeresen új vallástípus megalapításában találja meg, amely megteremtette az e téren korábban nem létező „igaz” és „igaztalan” megkülönböztetését. A történész kulcsfigurája Ehnaton, az emlékezet kutatójává Mózes. Ehnaton fordult először szembe korának vallási világával, a hagyomány e szembefordulást mégis Mózeshez köti. Ehnaton bizonyítottan történelmi alak, de elfelejtették, Mózesre emlékezünk ugyan, de nem szól mellette történelmi bizonyíték. Assman álláspontja ebben a kérdésben így összegezhető: Ehnaton forradalmát Mózes mítoszában őrizte meg a kulturális emlékezet. A szerző